

ДНЕВНИКЪ

(Стенографически)

НА

III-О ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

въ В. ТЪРНОВО.

XII-ТО ЗАСЪДАНИЕ, ВТОРНИКЪ, 23-Й ЮНИЙ 1887 ГОД.

(Начало въ 9 часа прѣдъ пладнѣ подъ прѣдсѣдателство на Прѣдсѣдателя Г-на Д. Тончева).

Прѣдсѣдателъ: (Звъни). Засѣданието се отваря. г. Секретаръ ще прочете списъка на г. г. прѣдставителитѣ, за да се види кой просѣтствува и кой отсѣтствува отъ днешното засѣдание.

Секр. Градинаровъ (Чето списъка). Отсѣтствувать: Иванъ Халачовъ, Ст. Н. Бояджиевъ, Илия Щарбановъ, Георги Алексевъ, Д-ръ Васихъ Радославовъ, х. Петръ х. Илиевъ, Кънчо Жековъ, Илия Пецевъ, Д-ръ Вачовъ, Костантинъ Стоилъ, Османъ Кечели, Георги Паунчевъ, Н. Ючорманский, Янко Урумовъ, Михалъ Димчевъ, Димитръ Дойчиновъ, Никифоръ Симионовъ, Теофанъ Паневъ, Ангелъ Радевъ, Илия Цаневъ, Хараланъ Марковъ, Али Ефенди х. Муштафовъ, Димитръ Икономовъ, Ахмедъ ефенди Гусуфъ-а, Илия Вълчевъ, Христо Дюкмеджиевъ, Христо Камбуровъ, Ахмедъ Салиевъ, Ж. Балтовъ, Георги Пеневъ, Т. И. Мумджиевъ, Стоянъ Сърдаревъ, Алилъ Молла Хюсеиновъ, Исмаилъ Хакъ, Димитръ Русеновъ, Кольо Златевъ, Генчо Белчевъ, Димитръ Куртовъ, Маринъ Рапевъ и Пану Стояновъ.

Прѣдсѣдателъ: Отъ цѣлото число на г. г. прѣдставителитѣ въ днешното засѣдание отсѣтству-

вать 41 души; слѣдователно, има законното число прѣдставители споредъ Конституцията, за да се отвори засѣданието и да се пристъпи къмъ разискване въпроситѣ положени на дневенъ редъ. Но прѣди да се пристъпи къмъ въпроситѣ положени на дневенъ рѣдъ, г. секретаръ ще прочете съкращения протоколъ отъ миналото засѣдание.

Секр. Явашевъ: (Чете съкращения протоколъ отъ XI засѣдание).

Прѣдсѣдателъ: Имали нѣкой да направи забѣлѣжка върху прочетения протоколъ?

Д. Ризовъ: Г-да прѣдставители! Азъ мисля, че въ протокола има нѣщо пропуснато, което трѣбва да се упомене. Съгласно буква б) отъ чл. 13 на Вжтрѣшния правилникъ не е указано лицето, което е Прѣдсѣдателствувало. Казано е само: подъ прѣдсѣдателството на подпрѣсѣдателя. Второ. Не е указано вслѣдствие на какво ми се е отнела думата, макаръ това да е мотивирано доста адвокатски. Азъ мисля, че съгласно чл. 13 отъ Правилника съкратенитѣ протоколи трѣбва да съдържатъ разнитѣ мнѣния, исказани въ Събранието и всичкитѣ земе-

ни рѣшения. Това не е указано добръ, затова, моля да се каже въ протокола, че азъ желяхъ да говоря върху въпроса: да ли можемъ да засѣдаваме при военно положение, и че въпросътъ се видѣ за не умѣстенъ отъ г. прѣдсѣдателствующий, и вслѣдствие на това ми се отне думата. Понататѣкъ, за точностъ на протокола, мисля, трѣбва да се каже, че слѣдъ избирането на г. Тончева за Прѣдсѣдател на Великото Нар. Събрание, той зае мѣстото си при ръкоплѣскания, както и при избора на подпрѣдсѣдателя г. Захария Стояновъ. Тия работи, макаръ да сж дребни, но, струва ми се, трѣбва да стоятъ въ протокола.

Прѣдсѣдателъ: Прѣдлага се да се обозначи името на прѣдсѣдателствующия въ миналото засѣданіе, въ съкратения протоколъ на това засѣданіе. приема ли Великото Народно Събрание тая забѣлѣжка? (Приема се). Послѣ, прави се забѣлѣжка да се упомене въ протокола, че неговото прѣдложение било: може ли Събранието да засѣдава при военно положение, но както помнятъ г-да прѣдставителитѣ, че подобно заявленіе нѣмаше, защото по напредъ му се отне думата; тъй щото, сега не може да се прѣдлага да се упомене въ протокола. Който приема тая забѣлѣжка на г. Ризова да си дигне ръката. (Никой не дига). Не се приема. Послѣ, г. Ризовъ прѣдлага още да се обозначи въ протокола, че както прѣдсѣдателътъ, така и подпрѣдсѣдателътъ, при заеманіето на мѣстата си, били посрѣщнати отъ Събранието съ ръкоплѣскания. Желаетъ ли Великото Народно Събрание да се забѣлѣжи това? (Желаетъ). Който не приема тая забѣлѣжка, да си дигне ръката. (Приема се).

Има ли още нѣкой да направи забѣлѣжка? (Нѣма). Значи, приема се протокола.

На дневенъ редъ е доклада на депутацията, която Великото Народно Събрание испрати въ Европа. Моля г. докладчика отъ тая депутация да заеме мѣстото си

К. Калчевъ (Отъ трибуната. Чете):

Г-ДА ПРЕДСТАВИТЕЛИ.

Извѣстни Ви сж, обстоятелствата и причинитѣ, които прѣдизвикаха испращаніето на една троечленна депутация изъ срѣдата на Великото Народно Събрание за Европейскитѣ дворове.

Депутацията има честь да се прѣдстави и да бжде приета отъ правителствата на Великитѣ сили, съ исклучение на Руското правителство. Въ Виена чрѣзъ посланника на Руското правителство ние на-

правихме настоятелни опитвания, за да бждемъ приети въ Русия, за да можемъ лично да искажемъ желанията на българскій народъ; за съжалѣние, нашиятѣ опити останаха безплодни.

Депутацията си бѣ начертала слѣдующата програма на дѣйствие: I-о да изложи истинското положение на България прѣдъ правителствата на великитѣ сили, като хвърли свѣтлина върху цѣлитѣ, къмъ които българскій народъ се стрѣми, и да констатира законността на усилената борба за самосъхранение, която народа води. II-о да изучи отъ близо и по собственно наблюдение възгледоветѣ на правителствата на Великитѣ сили, върху настоящето и бждущето развитие на България. III-о да дѣйствува за свършването на настоящата криза съ избираніето на единъ сериозенъ Европейскій кандидатъ за Господаръ на страната ни, който да прѣдставлява достаточна гаранция и да отговаря на желанията и стремленията на Българскій народъ.

Щастливи се считаме, Г-да прѣдставители, да Ви доложимъ, че вездѣ, гдѣто отидохме, намѣрихмѣ единъ ласкавъ съчувственъ приемъ. У всичкитѣ правителства срѣщнахмѣ една искренна готовностъ да изслушатъ нашитѣ обяснения. Достопочтеннитѣ Държавни мъже, които бѣха на чело на правителствата на Великитѣ сили, като изслушаха благосклонно и съчувственно нашето изложение, съвѣтвяха ни, да се придръжаме въ границитѣ на благоразуміето, на умѣреностъта и законността, като ни увѣриха, че догдѣто стонимъ въ кръгѣтъ на правата ни, гарантирани отъ договоритѣ, нашата самостоятелностъ може да се счита за уздравена.

Колкото се отнася до въпросътъ за кандидатъ за Българскій прѣстолъ, депутацията употреби всѣкакви старания да разясни на правителствата на Великитѣ сили, че само онзи кандидатъ може да бжде приемливъ отъ Великото Народно Събрание, който по своето си Европейско происхождение, по своитѣ свръзки и по своитѣ дѣйствия може да прѣдстави достаточни гаранции за спазването правата и независимостъта на България. Подиръ тия разяснения и подиръ прѣговоритѣ, които правителството е водило по въпроса за кандидатъ, Депутацията може да констатира, че правителството е въ състояние да прѣдстави кандидатъ за вакантний Българскій прѣстолъ.

Депутацията е длъжна особено да отбѣлѣжи благосклонното внимание, което Сюзеренний Дворъ обърна къмъ нашето дѣло. Готовността, която Н. В. Великий Везиръ заедно съ правителството на В. Пор-

та показаха за намѣрванieto по-съобразенъ исходъ на нашата криза и особено благоволителното усърдие, което лично Н. И. В. Султана показа за нашето дѣло, заслужаватъ нашата пълна благодарностъ.

При заминаването отъ съсѣднитѣ намѣ държави Сърбия и Гърция счетохме, че ще бждемъ тълкуватели на Вашитѣ къмъ тия държави чувства, ако посѣгахме правителствата имъ. Съ удоволствие констатираме, че отнесохме съ себе впечатление, че правителствата на тия държави сж проникнати дълбоко отъ взаимността на интереситѣ на источнитѣ народи и отъ пълно съчувствие за самосъхранението и укрѣпяването на Българската държава.

Г-да прѣдставители! Независимо отъ мисията ни прѣдъ кабинетитѣ на Великитѣ сили изъ цѣла образованна Европа, дѣто заминахме на всжду, народитѣ не пропуснаха ни най малкия случай, за да не искажатъ колко високо цѣнятъ жѣртвитѣ и усилията, които Българскитѣ народъ прави за своето самосъхранение. Съ блѣскавитѣ приеми и почеститѣ, на които бѣхме прѣдметъ, всички се стремяха да докажатъ своето горѣщо съчувствие къмъ българия, къмъ българскитѣ народъ и правителството и къмъ сполуката на българското дѣло. Кметствата на Столици и други важни Европейски градове, разни дружества и корпорации, университетитѣ и други висши учебни заведения съ учащата се младежъ, държавни мъже и учени лица съ всемирна извѣстностъ, всички чрѣзъ посрѣщания, много шумни овации и адреси и други начини се стекоха да засвидѣтелствуватъ своята адмиратия и своето непритворно съчувствие къмъ Българскитѣ народъ. Общественното мнѣние на цѣла образованна Европа съ едно удивително единодушие и съ единъ въодушевителенъ въсгорѣ се произнесе за въ полза на нашето дѣло, особено прѣдставителътъ на това общественно мнѣние — могущественный Европейскитѣ печатъ съ интусаизмъ и съ рѣшителностъ стана защитникъ на Българскитѣ интереси и идеали.

Г-да прѣдставители, рѣдки сж примѣритѣ въ свѣрѣмнената история, гдѣто депутации народни сж срѣщали такъвъ блѣскавъ приемъ изъ образованна Европа: Не ще бжде никакъ прѣвечеление, ако кажемъ, че нашето пжгшество, като прѣдставители на Българскитѣ Народъ, отъ единий край до другий е било едно триумфално шествие.

Независимо отъ мисията ни прѣдъ правителствата на Великитѣ сили. Вамъ, Г-да прѣдставители, на които Българскитѣ Народъ е повѣрилъ сждбинитѣ си, надлѣжи да оцѣните, какво насърчително значе-

ние иматъ тия симпатии на народитѣ на образованна Европа, въ епохата, когато народитѣ се управляватъ сами.

Въ заключение, Г-да прѣдставители, за висока длѣжностъ считаме прѣдъ Васъ тържественно да искажемъ нашата благодарностъ за приемътъ, съ когото правителствата и народитѣ на образованна Европа въ нашето лице почетоха Велико Народно Събрание — Васъ, Г-да прѣдставители, и цѣлий Българскитѣ Народъ.

Ив. Славейковъ: Г-да прѣдставители! Всички изслушахте краснорѣчивия докладъ на избрания докладчикъ на депутацията, която се испрати въ Европа за ония въпроси, които г. докладчикъ тѣй хубаво, тѣй ясно и тѣй понятно изложи. Разумѣва се, че всички ние се радваме, гдѣто депутацията е имала такъвъ единъ блѣскавъ приемъ врѣдъ, гдѣто е минала. Разумѣва се, че утѣшително е, гдѣто делегацията на Българскитѣ народъ, по такава една важна и сериозна мисия, била е, не само благосклонно, не само учтиво, не само драголюбно, но и блѣскаво посрѣщната. Като членъ отъ това Събрание, разбира се, радвамъ се и азъ, и се усѣщамъ поласканъ отъ тоя добръ приемъ. Но, като дойдемъ до окончателния резултатъ на тая цѣль, съ която депутацията пжтвува, струва ми се, че неможъ да кажа, че цѣльта, съ която е била испратена депутацията, е била постигната. Наистина г. докладчикъ каза, че вече има кандидатъ, който ще бжде прѣдложенъ на Великото Нар. Събрание за избиране. Сега, да ли дѣйствително има кандидатъ или не, поне още официално не се е съобщило намъ. Но прѣдполагамъ, че, ако резултата на депутацията бѣше, че Европа се е съгласила за единъ кандидатъ, когото да изберемъ за князь, то щѣхме да знаемъ още тогава, когато депутацията се завърна. Ние това сега прѣвъ пжтъ чуемъ отъ г. докладчика. Той говори твърдѣ много за симпатитѣ, за съчувствието на Европа. Каза, че депутацията била приета отъ всичкитѣ правителства, но не указа да ли това приемане е било официално или неофициално; да ли дѣйствително правителствата на европейскитѣ сили сж приели нашата делегация, като делегация на Българскитѣ народъ, или като едни българи, които се интересуватъ за работитѣ, за сждбинитѣ на отечеството си и сж отишли да се допитатъ до Европейскитѣ дворове. Ми се струва, има твърдѣ голѣма разлика, да ли дѣйствително нашитѣ делегати сж били официално или неофициално приети. Защото, ако сж били приети официално,

ще каже, че и самото наше правителство и Нар. Събрание е припознато отъ цѣла Европа, като легално тѣло (Гласове: о, о! смѣхъ). Моля ви, имайте търпѣние да изслушате едно мнѣние; не искамъ да принуждавамъ никого, но мисля, че можъ да искажа мнѣнието си. (Гласове: нѣма кой да слуша). Ако нѣма, ако не обичате да ме изслушате, тогава да слѣза отъ трибуната. (Гласове: говорете). Ако напротивъ тия делегати сж били приети неофициално, ще каже, че нашитѣ работи не стоятъ на здрава почва, на каквато желаятъ да кажатъ нѣкой, че . . . стоятъ. (Единъ гласъ: Каулбарсъ). Нѣма тукъ Каулбарсъ. (Шумъ). Тая разлика въ моитѣ очи е твърдѣ голѣма, и тая разлика въ международно отношение е твърдѣ голѣма. Вие помните много добрѣ, чели сте въ телеграммитѣ и вѣстниците, че никое правителство официално не е прнело нашата депутация, а приели сж я като частни лица. Г-да! Ако дѣйствително Европа ни съчувствува, ако тя е въ вѣсторгъ отъ нашето поведение, то тогава какво значеше това, ако кажа, че официално немога да ви приема, но като частни лица? Исамъ да обърна вниманието на г-да прѣдставителитѣ, че въ Европа има двѣ нѣща, има преса, има обществено мнѣние, но има и политика; че народитѣ и пресата могатъ да искажатъ пълно съчувствие къмъ едно нѣщо, могатъ да одобрятъ напълно нашитѣ дѣйствия; но има и политика и държавни мѣже, които работятъ не на основание на съчувствие и приятелство, но на основание, на жизненитѣ интереси на народитѣ. Г. докладчикъ въ послѣдната точка на доклада най-много обърна внимание на афишитѣ, угощенията телеграммитѣ, писмата и пр. и колкото се отнася до общественото мнѣние никой не може да каже нѣщо, защото всичко е било хубаво. Азъ искамъ едно нѣщо да дамъ да разбератъ уважаемитѣ прѣдставители, че често пѣти, който се основава само на голитѣ съчувствия на пресата, който се основава на тържественни заявления на публиката, тѣй много се измамва. Азъ ще ви приведа два примѣра. Г-да! Когато Полша се биеше за своята свобода, цѣла Европа ѝ съчувствуваше. . . . (З. Стояновъ: Руссия ли помогна? Смѣхъ). Г. З. Стояновъ иска да се покаже, че е смѣненъ човѣкъ, азъ нѣмамъ нищо противъ това. Цѣла Европа съчувствуваше на Руссия . . . (Смѣхъ) не, на Полша. Пресата, общественото мнѣние, всичко съчувствуваше, пари провождаха, даже и доброволци отидоха. Но когато дойде въпроса за окончателно рѣшение въпроса отъ Европа, ни единъ вѣстникаръ, ни единъ държа-

венъ мжжъ, ни единъ солдатинъ, не помогна на Полша да се освободи. Исамъ да кажа, да направимъ разлика между съчувствията на пресата, общественото мнѣние и между сжщинскитѣ дѣйствия на политиката на държавитѣ. Азъ ще ви приведа другъ единъ примѣръ, много по близкъ. Въ врѣме на Турско-Русската война, отъ къмъ коя страна бѣха съчувствията на Европа? Всички съчувствуваха на Турция, най-много ѝ съчувствуваха Англия. Турцитѣ бѣха убѣдени, че непрѣменно Англия ще имъ помогне, но турцитѣ си лѣжяха на тоя умъ и изгубиха. Защото, когато работата дойде до бой, и когато Русскитѣ войски стигнаха прѣдъ Цариградъ, не излѣзе ни единъ войникъ, Европа неиспроводи ни единъ човѣкъ, и не се яви ни една държава да ги защити. (Мановъ: помнете, че бѣше за освобождаванieto на християнски народъ). Исамъ да ви кажа, че голитѣ съчувствия на пресата и на общественото мнѣние малко общо иматъ съ дипломацията (Гласове: благодаримъ). Не принуждавамъ никого да ме слуша но както щѣте, нѣма само да ми откажете правото да си кажа мнѣнието. (Шумъ.) Прѣдсѣдателъ: (звѣни). Не прѣсичайте оратора. Моля оратора да продължава). Безпокоятъ ме г. Прѣдсѣдателю! (Смѣхъ). Сега ние въ какво сме положение? Прѣди дойдохме тукъ избрахме Князь и до сега го чакахме, но го нѣма. (Гласове: не е истинна, че го чакаме). Сега ще изберемъ пакъ князь и пакъ не знаемъ да ли ще дойде. (З. Стояновъ: Мингрели ще дойде. Смѣхъ). И г. З. Стояновъ може да бжде Князь. Сега ще кажатъ изберете тогава и ние ще го изберемъ, но какво ще кажете, съ това ще се свърши въпроса? (Единъ гласъ: отъ гдѣ знаешъ?). Отъ гдѣ знаешъ и ти. Както ти вѣрвашъ, че ще бжде свършенъ, азъ можъ да имамъ основания да кажа, че нѣма да се свърши. Когато се избира Князь, не се избира при военно положение (Гласове: о, о. Други гласове: много стана това). Говорите за конституцията, клѣли сте сж въ нея, но при всичко това, Великото Нар. Събрание се събира въ военно положение. (Прѣдсѣдателъ: (звѣни). Гласове: долу). Г-да прѣдставители! (Прѣдсѣдателъ: Моля, въпроса за военното положение нѣма нищо общо съ доклада на депутацията). Не искамъ насил да ме слушате. Положете въпроса, г. Прѣдсѣдателю на гласуване, и ако Великото Нар. Събрание желае да говоря, ще говоря, а ако не желае, ще слѣза отъ трибуната. (Тропатъ. Прѣдсѣдателъ: г. Славейковъ, самото тропание доказва, че Г. г. прѣдставителитѣ нежелаятъ да слушатъ подобенъ въпросъ; слѣдовател-

но да не стават неприятности не дѣйте говори). Положете въпроса на гласуване и щомъ Събранието рѣши да не говоря, ще прѣстана да говоря. (Прѣдсѣдателъ: по прѣдмѣта ако говорите, ще ви слуша Събранието). Ще говоря по прѣдмѣта. Депутацията на Великото Нар. Събрание, е била испратена въ Европа, за да намѣри единъ Князь за вакантния български прѣстолъ, слѣдователно, по тоя въпросъ, за избиранieto на Князь мож да говоря. (Гласове: да, да!) Да! Знаете вие, че при военно положение не може да се избира Князь, (шумъ глъчка къмъ ония, които прѣкъсваха оратора). Но не давате свобода да говоря, защото не искате да излезатъ вашитѣ безобразия на яве (Шумъ. Гласове: долу! Това е срамъ! Да си отѣгли думитѣ!) Има (Прѣдсѣдателъ: на основание 22 чл. отъ Вжтрѣшния Правилникъ отнемамъ ви думата. Гласове: долу! Позоръ!)

М-стръ Д-ръ Стоиловъ: Г-да прѣдставители! азъ съжелявамъ, че неможахъ да изслушамъ до край словото на г. Славейкова. Прѣзъ всичкото врѣме, догдѣто говореше ораторътъ, азъ се питахъ, каква бѣше цѣльта на неговата рѣчь? Ако г. Калчевъ имаше честта да бѣде министръ на външнитѣ дѣла и ако бѣхме въ обикновенно законодателно народно Събрание, дѣто да се развиваше една интрепелация или да се разискване отгвѣтенъ адресъ, въ който да се говори за външната политика на правителството, можеше да се яви единъ депутатъ да говори и да каже, че не одобрява това направление на правителственната политика, или на дадени дѣйствия на министра. Ако това ставаше, казвамъ, щѣхъ да разбера цѣльта на г. Славейкова, защото конституцията наистинна дава такова право на всѣкий депутатъ; защото, най послѣ, това е едно преимущество на народнитѣ прѣдставители да контролиратъ, да критикуватъ дѣлата на правителството. Но ние, г-да, се намирами въ едно административно Велико Народно Събрание, избрано и свикано за една специална ограничена цѣль; и господинъ Калчевъ е депутатъ съ равни права, както и г. Славейковъ; г-нъ Калчевъ не е длъженъ да дава отчетъ за това, което прави или е направилъ. Великото Народно Събрание е почело насъ тримата съ тая миссия, — която ще остане една блѣскава точка въ нашитѣ лични въспоминания — и ние дохождаме съ своя докладъ да изложимъ това, което сме направили и да кажемъ това, което може да бѣде позволено отъ обстоятелствата. Добро ли е или не е добро, достатъчно ли е или не е достатъчно, за това ние не носимъ никаква отго-

ворность. Слѣдователно, не разбирамъ, да се подига въпросъ и да се критикува докладътъ на депутацията; такива въпроси нѣматъ никакви основания въ правата на депутатитѣ и не влизатъ въ компетентността на Великото Народно Събрание.

Азъ не съмъ длъженъ да давамъ обяснения, но не искамъ да остава безъ разяснения подигнатитѣ отъ г. Славейкова въпроси. Той казва, че депутацията била приета не официално — като частни лица. Ако да имахъ обичай да прекъсвамъ, щѣхъ да попитамъ г. Славейкова още когато говореше да ми каже, какъвъ е официалния приемъ? какъ когато българският Князь Александръ пътуваше по Европа: какъ се приемаше той при Европейскитѣ дворове или при Посланицитѣ на великитѣ сили? да ли се приемаше официално или официозно? Азъ смѣло мож да кажа, че насъ ни приеха не като частни лица, но като прѣдставители на Българския народъ, като лица, които иматъ право да говорятъ отъ негово име и на думитѣ на които даватъ официално значение. Врѣмето на Европейскитѣ държавни мъже е твърдѣ скъпо, за да се занимаватъ съ разказитѣ на частни хора. Азъ бихъ желалъ да видя г-на Славейкова да тръгне да пътува по Европа, да се прѣдставлява като български дѣецъ и да иска да го приематъ Правителствата, за да чуятъ неговитѣ оплаквания. Смиѣвамъ се, да ли нѣкой ще обърне внимание на неговата особа. (Ржкоплѣскания).

Обръща се г. Славейковъ къмъ втори въпросъ и прави бѣлѣжка за съчувствията и общественото мнѣние. Той казва, че политиката и държавнитѣ мъже не се водятъ отъ чувствата на народитѣ. Г-да ако единъ ретрограденъ консерваторъ казваше това, разбирамъ, но да го казва единъ човѣкъ съ претенции на свободолюбиви начала, човѣкъ който казва че народитѣ се самоуправляватъ, такъвъ човѣкъ да развива такава теория, то е чудното; — па още да бѣше теорията права, приспособлението ѝ въ настоящия случай е криво. (*Славейковъ:* теорията е крива, че недопускаме да се искаемъ) и двѣтѣ сж криви. Бждете малко по патриотъ, погледнете малко по високо прѣдъ цѣльта, която се гони. Ако искаме да си съставимъ понятие за Сърбско — Българската война отъ статистическитѣ свѣдѣния за умрѣлитѣ и отъ докторскитѣ рапорти, ще трѣба да ствърнемъ погледитѣ си и да кажемъ, че това бѣше една човѣшка касапиница и нищо повече. Не тѣй обаче глѣда историята на това знаменателно происшествие. Тя прѣдставлява една славна страница на на-

шата история, една исполинска крачка въ нашето народно развитие. Почернѣлитѣ семейства оплакватъ драгитѣ си загуби, а Българскиятъ народъ ликува за своитѣ побѣди. Тѣй е г-да съ народитѣ. Тѣжко е за тогава, който падне подъ колелото; но колелото, което прѣдставлява народния животъ не се спира; историята върви напредъ, България живѣе. Мож смѣло да кажа, че днесъ тя стои осемдесетъ процента въ по добро положение отъ колкото прѣзъ Ноемврий.... (Гласове: браво! — силни ржкоплѣскания).

Принуденъ съмъ да кажа работи, които не би трѣбало да се кажатъ: знаетели, г-да, че се направиха опити, които ако сполучѣха, щѣха да се отразятъ веднага гибелно върху съществуването на България. (Гласове: браво! силни ржкоплѣскания) Ако днесъ се събираме тука, г-да прѣдставители, то го дължимъ между друго и на тѣзъ симпатии и на това общественно мнѣние, които за г-на Славейкова незначатъ нищо. (Гласове: браво! браво! Ржкоплѣскание). Голото спорѣдъ г. Славейкова „общественно мнѣние“ е, което създаде Италия, което направи Германия и което създава всичкитѣ народи, които върватъ въ своето съществуване и се борятъ за своята свобода. (Ржкоплѣскание).

Това имаше да кажа по съществено по въпроса, не че бѣше нужно, но защото неискамъ да се хвърлятъ незаслужени упрѣки на дѣйствиата на депутацията. Може би това, което сме очаквали да не е напълно достатъчно, но кой народъ е достигналъ своитѣ идеали въ единъ день, кой държавенъ мжжъ е видѣлъ осъществени плановѣ си, тѣй както ги е съставилъ? Италианскиятъ въпросъ свършенъ ли е и днесъ? Папството — единъ отъ най голѣмитѣ фактори на Италианското единство, една отъ най мощнитѣ сили на цѣлвиятъ свѣтъ, още оспорява съществуването на Италианското царство; Папата, който е припознатъ за суверенъ и до днесъ още не припознава законната властъ на Италианския царъ въ Римъ, а мѣжду тѣмъ Италия върви и се развива и е една отъ великитѣ сили. Не, г-да, въ народнитѣ работи неможатъ да излизатъ въпроситѣ тѣй, както можатъ да излизатъ въ търговскитѣ тефтери, смѣтката да е равна отъ едната страна, както и отъ другата. Народитѣ страдаятъ, мжчатъ се и работятъ, за да достигнатъ най доброто, па благодарятъ ако достигнатъ една частъ отъ идеалитѣ си, защото животътъ имъ не се брой съ десетки години. Тѣй трѣбва да се глѣда и на нашитѣ работи.

Наконецъ, пакъ казвамъ, ако практический резул-

татъ искаме да видимъ по ясно, не трѣба освѣтъ едно беспристрастно сравнение на днешното положение съ онова, което бѣше прѣзъ Ноемврий и ще видимъ разликата.

Слава Богу, че работата е дошла до тукъ и благодарение на всички, които съдѣйствуваха за това. (Силни ржкоплѣскания).

Хр. Духовниковъ: Сжщото имахъ и азъ да кажа, което каза и г-нъ министръ Стоиловъ, че същественното нѣщо е (не се разбира) тѣй както почитаемия М-стръ каза, че е имало опити да се напакости на България, а това не е да незнаемъ всички, както и клиперитѣ които заобикалятъ по Дунава а сжщо и разнитѣ агенти, които не бѣхж друго, освѣтъ шпиони на Русското Правительство. Послѣ, оратора Славейковъ сжщеврѣменно като говори за депутацията, каза, — какво щѣше да бжде, или какво можѣше да излѣзе, ако тая депутация не е сполучила или правителството не намѣрише единъ кандидатъ, но както чухме отъ г-на докладчика на депутацията и г-на мистра слава Богу, тая депутация е успѣла въ своята мисия. И при всичко, че днесъ Правителството ни е свикано, за да изберемъ кандидатъ на Българския прѣстолъ, който вървамъ нѣма и сега. (не се чува), но г-нъ Славейковъ много рано се произнесе да искаме отчетъ отъ правителството, което да ни даде и разяснение по своитѣ кореспонденции съ великитѣ сили. Той — г-нъ Славейковъ — глѣда така на работитѣ и искарева положението, че е неисходно. Ако той намира, че дѣйствително положението е таково, то нѣка г-нъ Славейковъ да покаже способъ за исходъ, съ който и ние, да се съобразимъ и азъ го моля да ни покаже единъ начинъ, за да можемъ да излѣземъ отъ тоя пжтъ.

Прѣдсѣдателъ: Желаетъ ли още нѣкой да говори? (Гласове: Не — желаетъ). Който желаетъ да се говори още, да си дигне ржката. (Никой не дига). Значи, Великото Народно Събрание не желаетъ да се говори по вече.

Г-нъ Славковъ: Г-да прѣдставители! Слѣдъ прочитание доклада на депутацията, която бѣ проведена да обиколи двороветѣ на Великитѣ Европейски Сили, г-нъ докладчикъ въ малко думи описа резултата добитъ отъ разговора, който е имала депутацията съ Великитѣ Сили. За това, азъ прѣдлагамъ да се искаже отъ Великото Народно Събрание една благодарностъ на всички Вел. Сили.

Прѣдсѣдателъ: Който не приема прѣдложение-то на г-на Славкова, да си дигне ржката. (Никой не

дига). Значи, приема се предложението, г-да! Дневния редъ е истерпанъ. Жилае ли нѣкой отъ г-да прѣдставителитѣ да прѣдложи нѣщо за идущия дневенъ редъ?

Я. Ангеловъ: Азъ ще прѣдложа да се допълни бюрото . . . (Гласове: Нѣма нужда).

Фетфаджиевъ: Мисля, че ние свършихме до едно мѣсто другитѣ работи, и азъ прѣдлагамъ да туримъ на дневенъ редъ и да се свърши онова, за което сме дошли. Да се рѣши и опрѣдѣли, кой день ще изберемъ Князь, защото цѣлия народъ съ отворени очи и гърди чака да види, кой ще бѣде избранъ за Българский Князь.

Д. Ризовъ: Искахъ да се тури на дневенъ редъ въпроса, който бѣхъ повдигналъ вчера, слѣдъ избиранieto на прѣдсѣдатель; но слѣдъ днешния случай съ г-на Славейкова, който безъ да наруши благоприличието въ Събранието, бѣ прѣкжснатъ, а даже и М-ра си позволи безъ да чака да свърши рѣчта си да го прекжса, то азъ се отказвамъ да говоря по нататъкъ въ камарата, понеже не ни оставате да говоримъ. (Единъ гласъ; И безъ пѣтли съмва).

Прѣдсѣдатель: На г-на Славейкова се отнѣ думата, защото произнесе думата „безобразие“.

Зах. Стояновъ: Ще Ви моля, г-да прѣдставители, да не обръщате внимание на думитѣ на г-да Ризова и Славейкова, защото тѣ се стараятъ на всѣка стѣпка да правятъ различни прѣпятствия на работитѣ. (Гласове: Вѣрно).

М-ръ Радославовъ: Понеже днесъ се свърши дневния редъ и по правилника трѣба да има утрѣ засѣдание, стана въпросъ да се тури на дневенъ редъ въ слѣдующето засѣдание въпроса за избиране на Князь, а при това утрѣ, като ще имаме ние работа по тоя въпросъ, бихъ желалъ Събранието утрѣ да не засѣдава, и за въ четвъртъкъ да се тури на дневенъ редъ въпроса, прѣдложенъ отъ Калоферския прѣдставитель.

Прѣдсѣдатель: Желаетъ ли Народното Събрание да има въ четвъртъкъ засѣдание! (Гласове: желаетъ).

Кушлевъ: Искамъ думата. (Гласове: Да се закрие засѣданието).

Прѣдсѣдатель: (Звъни). Засѣданието се закрива.

(Закрито въ 11 ч. 15 мин.).

Прѣдсѣдатель: Д. Тончевъ.

Подпрѣдсѣдатели: { **Д-ръ Д. Вачевъ.**
Зах. Стояновъ.

Секретари: { **Зах. Градинаровъ.**
Дим. Ризовъ.
К. Калчевъ.
А. Явашовъ.
Гр. Китанчовъ.
Ат. Гр. Каракашовъ.